

2025-12-05

Klimat- och näringslivsdepartementet

Remissvar på utredningen SOU 2025:104 "Ny kärnkraft i Sverige – ett samlat system för omhändertagande av radioaktivt avfall"UNCONTROLLED COPY. ESS-5942004, Rev. 1, Released, 2025-12-05, Internal. 1 file, page (1/3)
<https://chess.esss.lu.se/enovia/link/ESS-5942004.1/21308.51166.61343.50844>

European Spallation Source har tagit del av utredningen SOU 2025:104 "Ny kärnkraft i Sverige – ett samlat system för omhändertagande av radioaktivt avfall " och vill härmed inkomma med kommentarer och synpunkter då det i vår planerade verksamhet uppkommer låg- och medelaktivt radioaktivt avfall som kommer att behöva omhändertas på ett säkert, hållbart och ekonomiskt genomförbart sätt.

Sammanfattning av synpunkter

ESS är positiv till att utredningen föreslår en ny, samlad lagstiftning som omfattar allt radioaktivt avfall. Utredningen ger en god överblick av rådande utmaningar och innehåller välmotiverade förslag till lösningar. ESS anser att förslaget stärker möjligheten till ett heltäckande nationellt system för omhändertagande av radioaktivt avfall och ser positivt på att samtliga steg i kedjan omfattas, från hantering till slutförvar.

Detaljerade synpunkter

Till författningsförslag, lag om omhändertagande av radioaktivt avfall lämnar ESS följande synpunkter:

1 kap. 1 §

ESS välkomnar förslaget till en ny lag för omhändertagande av allt radioaktivt avfall. Denna lag skapar förutsättningar för ett heltäckande system för omhändertagande av allt radioaktivt avfall som uppkommer i Sverige. Det är positivt att förslaget har ett tydligt omhändertagande perspektiv och därmed innefattar alla steg och processer som krävs för att vidta olika typer av åtgärder för att hantera och slutförvara alla typer av radioaktivt avfall. Detta skapar förutsättningar ett nationellt system för omhändertagande som ger tillgänglighet, förutsägbarhet och möjlighet till optimering över tid.

1 kap. 6 §

Även om den nya lagen omfattar allt framtida radioaktivt avfall så ger begrepp, såsom kärntekniskt avfall och kärntekniska restprodukter, definierade i andra lagar fortsatt möjlighet att skapa hinder

för ett heltäckande och effektivt omhändertagande.

Det är i sammanhanget av vikt att notera att kärntekniskt avfall, i den del som inte innehåller kärnämne, kan ha mycket stora likheter eller rent av identiska egenskaper i förhållande till icke-kärntekniskt avfall.

Utifrån detta perspektiv faller det naturligt att, i definitioner av centrala begrepp, separera använt kärnbränsle (vilket är långlivat och högaktivt) från övrigt låg- och medelaktivt avfall.

Med bibehållande av nuvarande definitioner av kärntekniska restprodukter och kärnavfall, så ser ESS en betydande risk för att det fortsatt uppstår hinder för realiserandet av ett effektivt system för nationellt omhändertagande av det låg- och medelaktiva avfall som uppkommer i Sverige oavsett ursprung i kärnteknisk eller icke-kärnteknisk verksamhet.

3 kap. 4 §

ESS välkomnar förslaget med en statlig organisation som ansvarar för att skyldigheterna för omhändertagande av icke kärntekniskt avfall kan fullgöras. Detta skapar förutsättningar för att avfall som uppkommer i icke-kärntekniska anläggningar kan omhändertas, vilket inte är fallet i nuvarande system.

4 kap. 1 § samt 7 kap. 2 §

ESS förutsätter att denna paragraf syftar på förslag till ändringar av strålskyddslagen som följer av KN2024/02537, med uppdrag att analysera, föreslå och bereda författningsändringar på strålskyddsområdet för hantering och slutförvar av icke kärntekniskt avfall. Denna utredning är ännu inte presenterad. ESS kan därför inte i detta skede lämna detaljerade synpunkter i denna del utan ger i detta yttrande endast kommentarer av principiell natur och i förhållande till i SOU 2025:104 presenterat förslag till ny lag om omhändertagande av radioaktivt avfall.

5 kap.

ESS ser regeringens fastställande av strategin för omhändertagandet som en garant för att syftet med lagen uppfylls för allt radioaktivt avfall som uppstår i Sverige.

Till författningsförslag, förordning om omhändertagande av radioaktivt avfall lämnar ESS följande synpunkter:

1-3 §

Av den föreslagna skrivningen framgår det att en första nationell strategi kan föreligga tidigast 2032. Detta innebär att det bör ges möjlighet till dispens, för enskilda aktörer från existerande krav och särskilda villkor rörande slutförvar och därtill kopplad hantering av radioaktivt avfall, intill dess att det finns en fastställd nationell strategi för enskilda aktörer att förhålla sig till.

Vidare föreslås formuleringen i 3 § ändras från "...berörda myndigheter, kommuner, allmänheten och näringslivet tillfälle att lämna synpunkter." till "...berörda intressenter tillfälle att lämna

synpunkter.” så att paragrafen omfattar alla tänkbara intressenter.

Allmänna synpunkter på utredningen som helhet

ESS anser att utredningen ger en god bild av utmaningarna kring omhändertagandet av radioaktivt avfall och presenterar väl underbyggda förslag till lösningar givet att icke kärntekniskt avfall inte var en del av det ursprungliga uppdraget. Då den nuvarande lagstiftningen på området är fragmenterad och icke heltäckande så är förslaget om en ny lag för omhändertagande av radioaktivt avfall ett viktigt och nödvändigt steg. Den ännu ej redovisade utredningen KN2024/02537 förväntas ge förslag som leder till en mer heltäckande bild även för icke kärntekniskt avfall.

ESS noterar att det i utredningen framkommer att frågan om kompensation för metoder utvecklade av befintliga aktörer rests. I detta sammanhang är det värt att notera att kostnaderna för forskning och utveckling av dessa metoder får antas fullt ut finansierade genom avgifter som redan påförts elkonsumenterna.

Avslutande kommentar

ESS bedömer att utredningens förslag, tillsammans med kommande kompletterande utredningar, lägger grunden för ett säkert, hållbart och ekonomiskt genomförbart nationellt system för omhändertagande av radioaktivt avfall i Sverige.

ESS ställer sig till övervägande del positiv till utredningens lagförslag och ser fram emot fortsatt dialog kring implementering och kompletterande reglering.

Med vänlig hälsning

Johan Waldeck

Licensing Group Leader, European Spallation Source ERIC

Detta dokument har godkänts elektroniskt av:

Helmut Schober

Director General, European Spallation Source ERIC